

Izvozne mogućnosti i rast konkurentnosti proizvodnje žitarica u Republici Hrvatskoj

Buhač, Krunoslav

Master's thesis / Diplomski rad

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:976253>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

1. UVOD

Imajući u obzir važnost poljoprivrede i poljoprivredne proizvodnje kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj, želio sam na temelju ekonomskih pokazatelja proizvodnje žitarica donijeti određene zaključke i saznanja koji bi mogli biti bitni za proizvodnju žitarica u Republici Hrvatskoj. Tako sam obradio poljoprivrednu proizvodnju u Svijetu, Europi te posebno Hrvatskoj, te na temelju vanjskotrgovinske razmjene pet žitarica (pšenica, kukuruz, ječam, raž i zob) Hrvatske, donio svoje zaključke o izvoznim mogućnostima i rastu konkurentnosti Republike Hrvatske.

U svijetu ima oko 13,4 milijardi hektara zemljišnih površina. Približno 1,5 milijardu hektara zauzimaju oranice i višegodišnji nasadi, a livade i pašnjaci nalaze se na približno 3,2 milijarde hektara. Površine pod žitaricama u Svijetu se kreću na površinama oko 700 milijuna hektara. Ukupna godišnja poljoprivredna proizvodnja u Svijetu se procjenjuje na cca. 8 milijardi tona, od čega se proizvodnja žitarica procjenjuje na cca. 2 milijarde tona. Ukupna vrijednost poljoprivredne proizvodnje 950 milijardi \$, a vrijednost proizvodnje žitarica na cca. 160 milijardi \$. Površine pod pšenicom u Svijetu zauzimaju oko 220 milijuna hektara sa prinosom od 3,2 t/ha. Najveći svjetski proizvođač pšenice je Kina sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od čak 16,5 mlrd. Pod kukuruzom u Svijetu se nalazi 170 milijuna hektara, s prinosom od 5 t/ha. Najveći svjetski proizvođač kukuruza su SAD sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od čak 32,5 mlrd \$. Ječam se uzgaja na površinama od oko 48 milijuna hektara, sa prinosom od 2,7 t/ha. Najveći svjetski proizvođač ječma je Rusija sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od 1,7 mlrd. Raž zauzima oko 5 milijuna hektara u svijetu sa prinosom od 2,7 t/ha. Najveći svjetski proizvođači raži su Rusija i Francuska. Pod zobi se nalazi oko 10 milijuna hektara svjetske površine, s prinosom od 2,3 t/ha. Najveći svjetski proizvođači zobi sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje je Rusija sa 200 milijuna \$.

U Europi se ukupna godišnja poljoprivredna proizvodnja procjenjuje na cca. 950 milijuna tona s vrijednosti proizvodnje cca. 200 milijardi \$. Proizvodnja žitarica je cca. 300 milijuna tona sa vrijednosti proizvodnje cca. 45 milijardi \$ na površinama od oko 120 milijuna hektara. Površine pod pšenicom u Europi se kreću na oko 59,5 milijuna hektara, s prinosom od 3,7 t/ha.

Najveći europski proizvođači pšenice su Italija sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje 1,8 mlrd \$, Nizozemska i Španjolska sa 1 mlrd \$, itd. U Europi se pod kukuruzom nalazi 16,5 milijuna hektara s prinosom 6,5 t/ha. Najveći europski proizvođači kukuruza su Španjolska, Nizozemska, itd. Pod ječmom je u Europi 24,5 milijuna hektara, s prinosom 3,3 t/ha. Najveći europski proizvođači ječma su Rusija sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od 17 mlrd \$, zatim Njemačka 13 mlrd \$, Ukrajina i Francuska sa 12 mlrd \$, itd. Površine po raži u Europi se kreću na površinama koje se kreću na 4,4 milijuna hektara, s prinosom od 2,5 ha/t. Najveći europski proizvođači raži su ujedno i svjetski, a to su sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje su Rusija i Njemačka od 43 mlrd \$, te Poljska, Bjelorusija, Ukrajina, itd. Zob je u Europi zasijan na površinama koje se kreću oko 6,2 milijuna ha, s prinosom od 2,3 t/ha. Najveći svjetski proizvođači zobi sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje su Rusija sa 5 mlrd \$, Bjelorusija, Ukrajina, itd.

Poljoprivredne površine u Republici Hrvatskoj zauzimaju 2.955.728 ha. Od toga su 1.074.159 ha pogodne, 1.074.510 ha ograničene, a 806.328 ha trajno nepogodne površine za poljoprivrednu proizvodnju (prema ARKOD-u). Potencijali obradivih površina iznose 2.150.000 ha, a od ukupne poljoprivredne površine 890 ha otpada na privatno, a ostalo na državno poljoprivredno zemljište. Iskorištenih poljoprivrednih površina u Hrvatskoj je oko 1.200.000 ha, što je 41 % iskorištenja svih poljoprivrednih površina. U Hrvatskoj se žitarice uzgajaju na oko 600.000 ha, industrijsko bilje na 146.000 ha, povrtne na 35.000 ha, te krmne kulture na 101.000 ha. Voćnjaci zauzimaju oko 46.000 ha, vinogradi oko 31.000 ha, livade 163.000 ha i pašnjaci 110.000 ha. Jednostavnim pogledom na ove statističke podatke jasno je da je iskorištenost potencijalno obradivih površina 57 % i to otvara veliki prostor korištenju tih poljoprivrednih površina u smislu povećanja poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj. Imajući u vidu potrebe za plodoredom u poljoprivrednoj proizvodnji većine kultura, a posebno kukuruza, mogući potencijal neiskorištenih površina daje još veću važnost, jer proizvodnja tih kultura bi mogla biti stalno uvećana. Međutim, poljoprivredne površine učestalo se smanjuju zbog procesa urbanizacije, širenja naselja, izgradnje industrijskih zona, erozija tla i ostalo. Za početak ću pokušati analizirati podatke o proizvodnji žitarica po kulturama u Svijetu, Europi, te posebno Hrvatske.

2.MATERIJAL I METODE

2.1. Materijal

Materijali koje sam koristio u izradi ovog Diplomskog rada je literatura koju sam prikupio i koristio za vrijeme studiranja, te dodatne literature koja mi je bila potrebna za pisanje i izradu rada sa konkretnim i relevantnim podacima u smislu stručnosti i točnosti iskorištavanja tih podataka. Konkretno, koristio sam literaturu koja se tiče proizvodnje poljoprivrednih proizvoda i to one dijelove koje govore o proizvodnji žitarica. Ta literatura je bila važna da bi se shvatila važnost i kompleksnost te proizvodnje. Dosta sam koristio i literaturu iz kojeg sam crpio podatke o makroekonomskim pokazateljima koje se tiču poljoprivredne proizvodnje, posebno proizvodnje žitarica, kako u svjetskim, europskim, a posebno u hrvatskim razmjerima poljoprivredne proizvodnje.

Drugi izvor, nikako ne manje bitan, bio je internet. Na internetu sam prikupio vrlo relevantne, točne i svježije podatke potrebne za izradu diplomskog rada.

2.2. Metode

Glavna metoda u izradi Diplomskog rada bila je prikupljanje potrebnih podataka i njihovo uobličavanje u jasne i pregledne cjeline. Nakon obrađene literature i prikupljenih podataka, krenuo sam u obrađivanje podataka i informacija sa interneta. Glavninu podataka potrebnih za izradu ovog rada sam koristio sa internetske stranice www.fao.org. Sasvim je jasno da za donošenje zaključaka o izvoznim mogućnostima i rastu konkurentnosti proizvodnje žitarica u Hrvatskoj mogu donijeti na temelju relevantnih podataka. Sa te i drugih stranica sam uzimao podatke koje sam ažurirao, podijelio po cjelinama, stavljao u tablice na temelju kojih sam izrađivao konačne podatke. Na temelju tih konačnih podataka, po određenim poglavljima sam izrađivao grafove koji su najbolji, najprecizniji, najkoncizniji i najjasniji pokazatelji.

Tako sam dobio najveće svjetske i europske proizvođače tih kultura, najveće svjetske i europske uvoznike i izvoznike te najvažniji dio, a to je proizvodnja tih kultura, te omjeri vanjskotrgovinskog poslovanja Republike Hrvatske .

Na temelju svih tih prikupljenih podataka sam i napravio analizu na temelju koje sam donio zaključke.

3.ZNAČAJ SVJETSKE PROIZVODNJE I POTROŠNJE ŽITARICA

3.1 Najveći svjetski i europski proizvođači

Najveći svjetski proizvođači pšenice su daleko ispred svih Kina sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od čak 16,5 mlrd \$, zatim Indija 8,5 mlrd \$, Rusija i SAD 6 mlrd \$, Francuska 3,8 mlrd \$, Kanada, Pakistan i Australija 2,5 mlrd \$, itd.

Najveći svjetski proizvođači kukuruza su SAD sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od čak 32,5 mlrd \$, zatim Kina 11,5 mlrd \$, Brazil sa 5 mlrd \$, a tu su još Meksiko, Indija, Indonezija i Argentina sa po 1,7 mlrd \$.

Najveći svjetski proizvođači ječma su Francuska sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od 700 milijuna \$, zatim Rusija, Ukrajina, Njemačka, itd.

Najveći svjetski proizvođači raži su Rusija i Njemačka sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od 200 milijuna \$, te Poljska, Bjelorusija, Ukrajina, itd.

Najveći svjetski proizvođači zobi je Kanada sa ukupnom prosječnom vrijednosti proizvodnje od 220 milijuna \$, zatim Rusija, Finska, Bjelorusija, Australija i Ukrajina, itd.

Iz ovih podataka vidljivo je o kojim se opsezima i vrijednostima određene proizvodnje radi, ako promatramo samo nekoliko najvećih proizvođača. Pa tako možemo naglasiti da pet najvećih proizvođača pšenice imaju zajedničku godišnju proizvodnju pšenice u vrijednosti oko 30 mlrd \$, a kukuruza još i više i to oko 55 mlrd \$ godišnje. Ostale kulture, koje su isto značajne, imaju manje vrijednosti proizvodnje, ali i tu su veliki iznosi i velike mogućnosti. Iz svih ovih podataka je sasvim jasno da su u svijetu najrasprostranjenija proizvodnje kukuruza i pšenice jer su najvažniji poljoprivredni proizvodi koji imaju široku primjenu u svakodnevnom životu svih ljudi.

3.2 Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici kukuruza

Za razliku od prethodnog poglavlja u ovom bi ipak detaljnije prikazao podatke o uvozu i izvozu predmetnih žitarica, jer je za Hrvatsku to jako bitno kao pokazatelj gdje su ta velika tržišta na koju mi i ciljamo. Tablice će biti koncipirane tako da u njima budu podaci o 5 najvećih uvoznika i izvoznika po rednom broju, te onih zemalja iz Europe koje su bitne za ovu temu i koje možemo koristiti u daljnjem radu.

Tablica 1. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici kukuruza

UVOZ				IZVOZ			
Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)	Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)
1	Japan	16192571	3955650	1	SAD	50906268	10110465
2	Koreja	8540967	1989860	2	Argentina	17546457	3145255
3	Meksiko	7848998	1583297	3	Brazil	10815275	2214956
4	Kina	6213149	1417915	4	Francuska	6609262	1835496
5	Iran	5790014	1353793	5	Mađarska	3910699	882522
7	Španjolska	3955005	968045	7	Rumunjska	2054489	514527
10	Nizozemska	2911583	688473	8	Ukrajina	2888339	506545
11	Njemačka	1880907	588707	9	Srbija	1662151	334923
13	Italija	2219022	501042	12	Njemačka	646600	193360

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Podaci nam govore da su 5 najvećih uvoznika kukuruza, osim Meksika, iz Dalekog Istoka, dakle da su najveći svjetski kupci vrlo udaljeni od Hrvatske što nam ta velika tržišta čini poprilično nedostupnim. Za razliku od njih imamo velikih tržišta relativno blizu i za neki primjer se može izračunati da samo četiri velike europske zemlje (Španjolska, Nizozemska, Njemačka i Italija) uvezu skoro 11 milijuna tona kukuruza čija je vrijednost preko 2,7 mlrd \$. Što se tiče izvoza, uvjerljivo najveći izvoznik je i najveći proizvođač SAD koji izveze kukuruz u vrijednosti preko 10 mlrd \$. Pet najvećih europskih izvoznika, gdje posebnu pažnju zbog njenog položaja i povezanosti sa Hrvatskom, plijeni Srbija sa čak 334 mil. \$, izvezu kukuruz u vrijednosti preko 2,5 mlrd \$. Najveći izvoznik u Europi je Francuska koja izveze kukuruza u vrijednosti od preko 1,8 mlrd. \$, te Mađarska koja izveze skoro 4 milijuna tona kukuruza u vrijednosti od preko 880 mil \$.

3.3. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici pšenice

Tablica 2. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici pšenice

UVOZ				IZVOZ			
Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)	Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)
1	Egipat	10593506	2598263	1	SAD	27629318	6751010
2	Italija	7477216	1873013	2	Francuska	21081540	4651982
3	Brazil	6323216	1702319	3	Kanada	18394492	4535427
4	Japan	5475586	1665791	4	Australija	15888042	3845505
5	Indonezija	4810539	1424275	5	Rusija	11848321	2069121
7	Nizozemska	5262085	1078614	6	Njemačka	8915328	1967475
9	Španjolska	4595206	1054479	7	Kazahstan	5066453	911491
11	Njemačka	3992310	896209	9	Ukrajina	4302773	763997
15	Belgija	3813394	803447	10	Engleska	3334768	702867

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Što se tiče pšenice, Egipat je daleko najveći uvoznik pšenice u vrijednosti preko 2,5 mlrd \$. Vidljivo je da je i među najvećim uvoznicima na svijetu zastupljenost zemalja iz Europske unije puno veća. Ako uzmemo u obzir samo ovih 5 zemalja (Italija, Nizozemska, Španjolska, Njemačka i Belgija) one godišnje uvezu preko 25 milijuna tona pšenice u vrijednosti preko 5,7 mlrd \$. Što se tiče pak izvoza najveći svjetski izvoznik je SAD sa preko 6,7 mlrd \$ izvoza, dok je najveći europski izvoznik pšenice Francuska koja izveze preko 21 mil. tona u vrijednosti većoj od 4,6 mlrd \$.

3.4 Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici zobi

Tablica 3. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici zobi

UVOZ				IZVOZ			
Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)	Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)
1	SAD	1579712	327688	1	Kanada	1544055	326296
2	Njemačka	259668	51404	2	Finska	320306	56229
3	Japan	54336	21149	3	Australija	207718	46461
4	Španjolska	111366	20690	4	Švedska	102398	22539
5	Mexico	74532	18003	5	Francuska	85524	14920
6	Belgija	95746	17124	6	Engleska	73156	14275
9	Italija	44067	9884	8	Irska	19170	11619
11	Nizozemska	42404	6826	10	Španjolska	34513	7939
15	Grčka	18309	4557	11	Poljska	45047	7007
16	Engleska	19435	4464	12	Danska	29885	6847

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Iz tablice je vidljivo da je uvjerljivo i daleko najveći uvoznik zobi na svijetu SAD koji uveze preko 1,5 milijun tona godišnje, a zanimljivo je pogledati i Japan gdje je uvezena vrijednost pšenice puno veća nego kod ostalih zemalja. Najveći europski uvoznici pak uvezu oko 600.000 tona zobi godišnje u vrijednosti od 115 mil. \$. Što se tiče izvoza, Kanada je najveći izvoznik sa 1,5 mil. tona u vrijednosti oko 330 mil. \$. U Europi prednjači Švedska, zajedno sa Francuskom i Engleskom. Švedska izvozi preko 100.000 tona u vrijednosti oko 15 mil. \$.

3.5 Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici raži

Tablica 4. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici raži

UVOZ				IZVOZ			
Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)	Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)
1	Njemačka	321787	55641	1	Poljska	403450	65477
2	Nizozemska	211257	33618	2	Njemačka	354543	65376
3	Japan	120957	29759	3	Kanada	160337	34856
4	SAD	120366	25394	4	Danska	48175	14035
5	Španjolska	139990	23724	5	Nizozemska	66664	10707
6	Austrija	56092	12034	6	Ukrajina	93314	10102
7	Finland	44230	8864	7	Švedska	54060	8394
9	Portugal	27528	6514	8	Češka	43741	6962
11	Belgija	26900	4105	9	Francuska	21884	6084
12	Litva	23926	4007	10	Latvija	34820	5474

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Što se tiče raži, sasvim je jasno da osim SAD i Japan, uvoz uglavnom otpada na zemlje iz Europe, pa tako navedene zemlje uvezu skoro milijun tona raži u vrijednosti od preko 160 mil. \$.

Najveći izvoznici su isključivo europske zemlje, osim Kanade, a prednjače Poljska i Njemačka koje zajedno izvezu robu u iznosu preko 130 mil. \$.

Općenito se može reći da je raž najeuropskija kultura, te se proizvodnja uglavnom obavlja u Europi, što odgovara klimatskim i agrotehničkim uvjetima koji su pretežiti upravo na Starom kontinentu.

3.6 Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici ječma

Tablica 5. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici ječma

UVOZ				IZVOZ			
Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)	Rang	Država	Količina (t)	Vrijednost (000 \$)
1	Saudijska Arabija	7237434	1917229	1	Francuska	5706781	1026753
2	Kina	2422156	547133	2	Australija	3948638	740695
3	Nizozemska	2014214	348761	3	Ukrajina	4593353	696068
4	Belgija	1923816	339713	4	Njemačka	1688625	334150
5	Japan	1418179	336420	5	Kanada	1348608	316471
6	Njemačka	1231718	248741	6	Danska	783907	199796
7	Španjolska	918439	170961	7	Engleska	1031198	198169
8	Italija	849683	157123	8	Rusija	1541613	197095
12	Portugal	423517	79670	9	Rumunjska	771878	125706
17	Irska	300706	52161	10	Argentina	535794	107458
18	Grčka	228309	46288	11	Švedska	445501	103321

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Što se tiče ječma Saudijska Arabija je daleko najveći uvoznika ječma, uz Kinu, ali kako je već ranije navedeno problem je velika udaljenost. Što se tiče nabrojanih zemalja iz Europe one uvezu skoro 8 milijuna tona ječma u vrijednosti preko 1,5 mlrd \$.

Najveći svjetski izvoznik ječma je Francuska koja izvozi preko 5,5 mil. tona u vrijednosti od većoj od 1 mlrd. \$, a druga Europska velesila u izvozu je Ukrajina sa izvozom od preko 690 mil. \$.

3.7 Zastupljenost žitarica u svjetskoj trgovini poljoprivrednim proizvodima

Najvažnija odrednica poljoprivredne politike je globalizacija ekonomskog svijeta. Tri su dimenzije ekonomske integracije koje su se dogodile krajem 20. stoljeća važne za poljoprivrednu politiku. Prva je porast trgovine među zemljama svijeta. Taj je porast međunarodne trgovine značajno pridonio ekonomskoj integraciji i rastu svjetskog gospodarstva. Druga dimenzija rastuće integracije globalne ekonomije je pojava ogromnog financijskog tržišta.

Pojava velikog međunarodnog tržišta kapitala je za poljoprivrednu politiku bila vjerojatno važnija od porasta međunarodne trgovine. Treća važna dimenzija bila je promjena u deviznoj politici u pravcu fleksibilnijih deviznih tečajeva.

Ove su tri dimenzije ekonomske integracije promijenile svijet od skupina nacionalnih ekonomija povezanih malim količinama međunarodne trgovine do znatno bolje integrirane ukupne međunarodne ekonomije. Upravo taj proces se uobičajeno naziva globalizacijom. Ovako prikazana globalizacija mogla bi proizvesti zaključak kako od nje profitiraju sva gospodarstva svijeta i kako je to takav proces idealan put idealne alokacije resursa širom svijeta, ali to nije tako.

Sve navedeno ima veliki utjecaj na poljoprivrednu proizvodnju, a uz rižu ove kulture su daleko najviše zastupljene u svjetskoj poljoprivredi, a samim tim i svjetskoj proizvodnji.

Tablica 6. Svjetski i europski omjeri poljoprivredne proizvodnje

POJAM	Ukupna godišnja poljoprivredna proizvodnja (t)	Ukupna vrijednost poljoprivredne proizvodnje (u \$)	Ukupno proizvedene količine žitarica (t)	Ukupna vrijednost proizvodnje žitarica (u \$)
SVIJET	cca 8.000.000.000	cca 950.000.000.000	cca 2.000.000.000	cca 160.000.000.000
EUROPA	cca 950.000.000	cca 200.000.000.000	cca 300.000.000	cca 45.000.000.000

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Neke stopostotne točnosti da se dobiju svi rezultati nema, izračune sam pokušao odrediti približno prema mogućim podacima. Što se tiče vrijednosti svjetske poljoprivredne proizvodnje koja iznosi cca 950 mlrd \$ na žitarice (kukuruz, pšenica, raž, zob, ječam, tritikale, riža, proso, sirak, heljda) otpada cca 160 mlrd. \$ što bi u postotnom odnosu iznosilo nekih 22%, a količinski gledano nekih 25%.

Što se tiče vrijednosti europske poljoprivredne proizvodnje koja iznosi cca 200 mlrd. \$, a na žitarice otpada ili sudjeluju sa 45 mlrd. \$ što je postotni iznos od 22,5 %, a količinski gledano to bi bilo 31,5 %.

4. ANALIZA PROIZVODNJE ŽITARICA U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Proizvodnja žitarica u Republici Hrvatskoj

Poljoprivredne površine, prema ARKODU-u, u Republici Hrvatskoj zauzimaju 2.955.728 ha. Od toga su 1.074.159 ha pogodne, 1.074.510 ha ograničene, a 806.328 ha trajno nepogodne površine za poljoprivrednu proizvodnju. Potencijali obradivih površina iznose 2.150.000 ha, a iskorištenih poljoprivrednih površina u Hrvatskoj je oko 1.200.000 ha, što je 41 % iskorištenja svih poljoprivrednih površina. U Hrvatskoj se žitarice uzgajaju na oko 600.000 ha. Iz prikazane tablice razvidno je da skoro polovica ukupno obrađivane poljoprivredne površine otpada na predmetnih pet kultura.

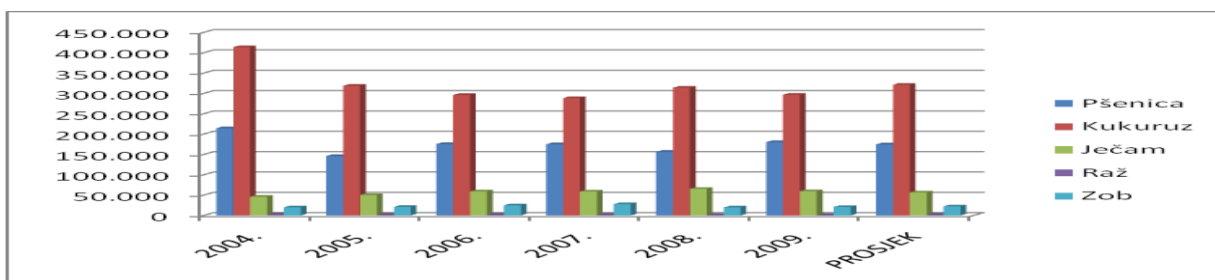
Tablica 7. Površine pod predmetnim žitaricama u RH kroz 2004. - 2009. (u ha)

KULTURA	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	PROSJEK
Pšenica	214.508	146.253	175.551	175.045	156.536	180.376	174.712
Kukuruz	413.764	318.972	296.195	288.549	314.062	296.910	321.409
Ječam	46.000	50.341	59.159	59.000	65.536	59.584	56.603
Raž	2.900	1.848	2.008	1.731	1.367	998	1.809
Zob	20.000	21.185	24.914	27.967	19.873	20.901	22.473
UKUPNO	697.172	538.599	557.827	552.292	557.374	558.769	577.006

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Generalno gledajući po godinama, osim u 2004. god. gdje je vidljivo veliko odstupanje i značajno uvećane proizvodne površine pod predmetnim kulturama od skoro 700.000 ha, kroz ostale godine je vidljivi određeni linearni trend koji se kreće na površinama od oko 580.000 ha. To je najbolje vidljivo iz dole priloženog grafa.

Graf 1. Površine pod predmetnim žitaricama 2004. - 2009. (u ha)

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Daleko najzastupljenija je proizvodnja kukuruza, gdje se osim u slučaju 2004. god., zasijane površine se kreću oko 300.000 ha. Osnovni gospodarski značaj kukuruza proizlazi iz svojstava same biljke, raznovrsnosti upotrebe i obima proizvodnje. Gotovo svi dijelovi biljke kukuruza mogu poslužiti za preradu, pa upravo to daje kukuruзу poseban ekonomski značaj. Proizvodi se više od 500 različitih industrijskih prerađevina od kukuruza (prehrambeni i ljekarski proizvodi, farmaceutska i kozmetička sredstva, razni napitci, tekstilni i kemijski proizvodi).

Druga po zastupljenosti je pšenica, s površinama koje se kreću u prosjeku oko 185.000 ha. Pšenica se koristi u mlinarstvu, prehrambenoj i farmaceutskoj industriji. Najznačajniji je ratarski usjev te je njome zasijana $\frac{1}{4}$ obradivih površina na svijetu. Pšenični kruh osnovna je hrana za oko 70 % ljudske populacije i sadrži 15 - 17 % proteina, 18 % ugljikohidrata, oko 1,3 % masti.

Treći po zastupljenosti je ječam, s površinama koje se kreću u prosjeku oko 50.000 ha. Ječam se uglavnom koristi kao stočna hrana jer posjeduje visoku hranidbenu vrijednost. U industriji se rabi prvenstveno u proizvodnji piva i alkohola jer daje kvalitetan slad. Slad ječma rabi se u pekarskoj, konditorskoj, tekstilnoj industriji, u proizvodnji kvasca, škroba i dr.

Četvrti po zastupljenosti je zob, s površinama koje se kreću u prosjeku oko 20.000 ha. Zob je ranije korištena za proizvodnju kruha, ali s porastom standarda koristi se za proizvodnju prehrambenih proizvoda (zobene pahuljice, brašno, krupica, ljuskice itd.). Kvaliteta zrna i skromni zahtjevi u uzgoju daju joj posebnu važnost. U odnosu na druge žitarice zrno zobi sadrži i do tri puta više masti, a bjelančevine su znatno probavljivije.

Najmanje površine su pod raži, s površinama koje se kreću u prosjeku oko 2.000 ha. Raž u smjesi s grahoricom, graškom ili nekim drugim kulturama daje kvalitetnu ranu zelenu krmu za prehranu domaćih životinja. Slama raži koristi se za izradu pletarskih proizvoda i papira, a i za izradu građevnog materijala. Zrno raži može se koristiti za proizvodnju alkohola, škroba i sirupa i prehrambenoj industriji.

Ova podrobna analiza zasijanih površina pod predmetnim žitaricama je malo iscrpnija upravo zato da bi prikazao široku uporabu koju žitarice imaju u stvarnom životu. Žitarice kao sirovina i u prerađenom obliku imaju široku primjenu i korist, te upravo s tim aspektom možemo zaključiti da se radi o velikim koristima koje one daju.

Ekonomski aspekt je izuzetno velik, jer se kroz neposredne i posredne oblike tih proizvodnja, radi o velikim financijskim sredstvima kojima se ne mogu odrediti granice. Sve ranije navedeno možemo promatrati kroz samu ratarsku i stočarsku proizvodnju, prerađivačku i prehrambenu industriju, životne potrepštine, gorivo, itd..., a da se na spominje kolika je populacija koja se bavi poljoprivrednom proizvodnjom i koja od same proizvodnje rješavaju svoju egzistenciju. Dovoljno je, za primjer reći, da je vrijednost proizvedenih količina kukuruza u Republici Hrvatskoj u 2004. god. bila oko 1,5 milijardu kuna, ili pšenice oko 800.000 milijuna kuna, a ako znamo da je ukupan državni proračun bio oko 50 milijardi kuna to znači da je ukupna vrijednost proizvodnje pšenice i kukuruza bila 2,5 % ukupnog proračuna RH u 2004. god.

4.2. Proizvedene količine žitarica u Republici Hrvatskoj

Proizvedene količine žitarica u Hrvatskoj po godinama su uglavnom stabilne, a jedina odstupanja se događaju zbog klime i velikih razlika u vremenskim uvjetima po godinama. U promatranim godinama upravo to je i bio slučaj, a imamo najsvježiji primjer iz 2012. godine kada je zbog velike suše i visokih temperature jako podbacila proizvodnja kukuruza, ali je zato proizvodnja pšenice bila odlična i prinosi su bili čak i iznad očekivanog.

Tablica 8. Proizvedene količine žitarica u Republici Hrvatskoj 2004. - 2009. (u tonama)

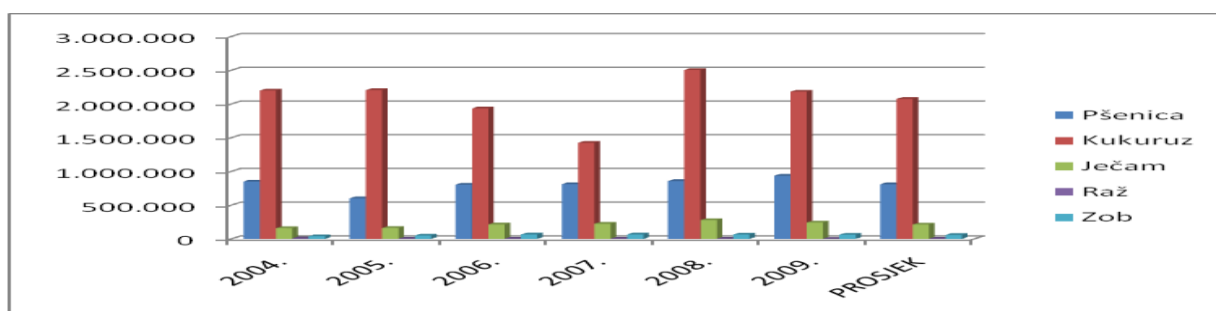
KULTURA	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	PROSJEK
Pšenica	850.000	601.748	804.601	812.347	858.333	936.076	810.518
Kukuruz	2.200.000	2.206.730	1.934.520	1.424.600	2.504.940	2.182.520	2.075.552
Ječam	160.000	162.530	215.262	225.265	279.106	243.609	214.295
Raž	9.000	4.737	5.487	4.364	4.079	2.860	5.088
Zob	40.000	49.470	66.630	66.630	65.328	62.297	58.393

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Pšenica ima prosjek od 810.000 tona, gdje je vidljivo da je podbacila u 2005. god., kukuruz ima prosjek od 2 milijuna tona, a vidljivo je da je podbacio u 2007. god., ječam je podbacio u 2005. god., raž u 2009. god., a zob u 2004. god., što ima za zaključak da je proizvodnja najovisnija o vremenski faktorima, te o agrotehničkim mjerama.

Graf 2. Proizvedene količine žitarica u Republici Hrvatskoj 2004. - 2009.

(u tonama)

Izvor: <http://faostat.fao.org>

4.3. Cijene žitarica u Republici Hrvatskoj

Najvažniji faktor u bilo kojoj industriji, a tako i u poljoprivrednoj proizvodnji, ima cijena proizvedenih proizvoda. Sve se može podijeliti na dvije osnovne stavke, a to su vrijednosti inputa i outputa. Cijena konačnog proizvoda jednostavno mora donijeti neku dobit proizvođačima i zato je bitno napraviti neku analizu na temelju kojih se mogu očekivati neki događaji u budućnosti.

Tablica 9. Pojedinačna cijena predmetnih žitarica u RH 2004. - 2009. (kn/t)

KULTURA	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	PROSJEK
Pšenica	1020	932	851	1056	1520	839	1036
Kukuruz	753	663	743	1467	697	674	833
Ječam	919	897	884	1015	1484	841	1007
Raž	953	740	940	1101	1443	1106	1047
Zob	1077	895	827	1031	1455	961	6246

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Jedina jednostavna činjenica je da u kapitalizmu tržište diktira cijenu. Iznos te cijene se zasniva na raznim elementima kao što su npr: godišnji prinos ili urod, cijena proizvodnje, cijena goriva, te ostala događanja kao što su rat ili kriza. Tako je vrijednost proizvodnje po godinama imala određena odstupanja, koja su zavisila upravo od cijene na tržištu, površina koje su pod kulturama, te prinosima.

Tablica 10. Ukupna vrijednost proizvodnje predmetnih žitarica u RH 2004. - 2009.

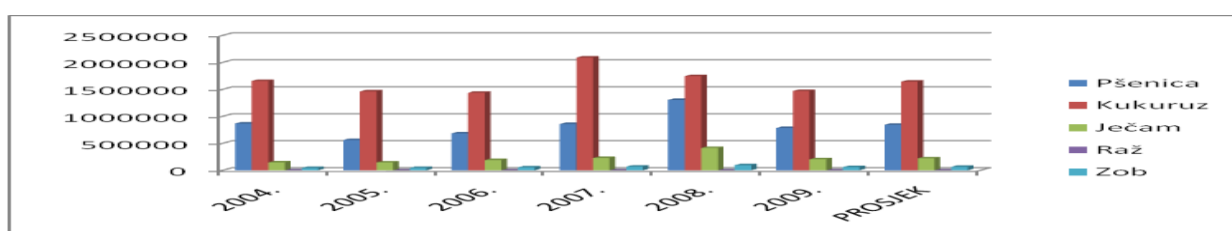
(u 000 kn)

KULTURA	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	PROSJEK
Pšenica	867.000	560.829	684.718	857.839	1.304.666	785.368	843.403
Kukuruz	1.656.600	1.463.062	1.437.484	2.089.888	1.745.944	1.470.019	1.643.833
Ječam	147.040	145.790	190.292	228.644	414.193	204.858	221.803
Raž	857	351	516	480	589	316	518
Zob	43.080	44.276	55.103	68.695	95.050	59.870	64.599
UKUPNO	2.714.577	2.214.308	2.368.113	3.245.546	3.560.442	2.520.431	2.774.156

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Iz tablica su vidljivi neki prosjeci i odstupanja po godinama proizvodnje za svaku kulturu, a kada bi se išlo u pojedinačnu analizu cijena po godinama prepoznale bi se neke zakonitosti u samim vrijednostima proizvodnje. Kukuruz ima prosječnu godišnju vrijednost proizvodnje od oko 1,6 mlrd. kn, a posebno visoka vrijednost je bila u 2007. god. gdje je ukupna vrijednost bila čak 2 mlrd. kn. Vrijednost proizvodnje pšenice se uglavnom kreće oko 850 mil. kn, a posebno velika vrijednost je bila u 2008. god., što je slučaj i kod ostalih kultura za tu godinu. Za 2008. god. je specifično da su vremenski uvjeti odgovarali poljoprivredi u Hrvatskoj, dok su se u svijetu događale neke druge okolnosti

Graf 3. Ukupna vrijednost proizvodnje žitarica u RH (u 000 kn)

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Kada bi se uzela ukupna vrijednost proizvodnje predmetnih žitarica dobivamo podatke da se prosječne vrijednosti po godinama kreću oko 2,3 mlrd. kn, a 2007. i 2008. god. ukupna vrijednost proizvodnje je iznosila između 3,2 – 3,5 mlrd kn. Kada bi se to stavilo u kontekste sveukupne proizvodnje i industrije možemo shvatiti o kojim se omjerima i od koje važnosti se tu radi.

5. ANALIZA VANJSKO TRGOVINSKE RAZMJENE ŽITARICA REPUBLIKE HRVATSKE SA ZEMLJAMA CEFTA-E, EU- 27, EU-15 I EU-12

U ovom poglavlju ću detaljno pokazati točne podatke o vanjsko trgovinskoj razmjeni Republike Hrvatske sa navedenim asocijacijama u razdoblju od 2004. – 2009. god. Napravljene su vrlo pregledne tablice po godinama koje promatramo, a koncipirane su tako da prikazuju izvozno-uvozne količine i izvozno-uvozne vrijednosti. Na temelju tablica izrađen je graf izvozno-uvoznih vrijednosti koje je Hrvatska ostvarila za navedene godine.

CEFTA (eng: Central European Free Trade Agreement) je višestrani (multilateralni) ugovor o slobodnoj trgovini. Puni naziv na hrvatskom jest Ugovor o izmjeni i dopuni i pristupanju Srednjoeuropskom ugovoru o slobodnoj trgovini. Skraćeni naziv jest CEFTA.

Zemlje članice su Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Srbija i UNMIK/Kosovo. Prije ulaska u Europsku uniju, stranke su bile i Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka i Slovenija. Ugovor o osnivanju CEFTA-e potpisale su 21. prosinca 1992. Poljska, Mađarska i Čehoslovačka u Krakovu, Poljska. Slovenija se pridružila u siječnju 1996., Rumunjska u srpnju 1997., Bugarska u siječnju 1999., Hrvatska 6. prosinca 2002. i Makedonija 2006. Slovenija, Mađarska Rumunjska i Bugarska istupile su iz CEFTA pristupanjem Europskoj uniji. CEFTA je obuhvaćala prostore od Baltičkog mora do Jadranskog i Crnog mora te je imala tržište od približno 90 milijuna ljudi. Danas CEFTA 2006 obuhvaća tržište od otprilike 25 milijuna ljudi, i u svjetskoj trgovini sudjeluje s 0,2-0,3%. Ugovorom CEFTA 2006 stranke su se dogovorile da će razvijati odnose s EU te da će provoditi uzajamne trgovinske odnose u skladu s pravilima i disciplinama Svjetske trgovinske organizacije bilo da su njezine članice ili ne.

Razdoblje postupnoga snižavanja carina u trgovini industrijskim proizvodima završilo je s 31. prosinca 2008. godine, a u prosincu 2010. šest zemalja (Albanija, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Srbija) je parafiralo Dodatni protokol koji sadrži nove koncesije u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.

Europska unija (EU) jedinstvena je međuvladina i nadnacionalna zajednica europskih država, nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je započeo 1951. godine između šest država (Belgije, Francuske, Njemačke, Italije, Luksemburga i Nizozemske).

Europska unija formalno je uspostavljena 1. studenoga 1993. godine, stupanjem na snagu Ugovora o Europskoj uniji (poznatiji kao Ugovor iz Maastrichta). Europska unija danas broji 27 država članica. Prostire se na 4.325.675 km², a broji oko 502 milijuna stanovnika.

Prvo proširenje - 1973. godine članicama Europske zajednice postale su Velika Britanija, Danska i Irska.

Drugo proširenje - 1981. godine Grčka postaje članicom Europske zajednice. Grčka je Sporazum o pridruživanju s EZ-om sklopila još 1961. godine, međutim u punopravno članstvo ušla je gotovo 20 godina kasnije, jer je u međuvremenu došlo do promjene režima vojnim udarom (1967.), što je usporilo njezin ulazak u EZ sve do uspostave demokracije 1974. godine.

Treće proširenje - 1986. godine u članstvo Europske zajednice ulaze Španjolska i Portugal. Ove dvije zemlje izrazile su interes za članstvo u EZ-u još 1960-tih godina, međutim u članstvo su primljene nakon uspostave demokratskih političkih sustava koji su zamijenili ranije autoritarne režime te nakon prevladavanja gospodarskih teškoća. Četvrto proširenje - 1995. godine Europska unija prima u članstvo Austriju, Finsku i Švedsku. Peto proširenje - 1. svibnja 2004. godine najveće proširenje Europske unije, kojim je EU dobila novih 10 država članica - Cipar, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija i Malta. Nastavak petog proširenja - 1. siječnja 2007. godine Europskoj uniji pristupile su Rumunjska i Bugarska.

Ova tema upravo prikazuje vanjskotrgovinske odnose RH sa zemljama EU i to u tri dijela i to kao:

1.EU-27: članice su Austrija, Belgija, Bugarska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo.

2.EU-15: Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal, Španjolska, Švedska i Velika Britanija.

3.EU-12 Cipar, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija, Malta, Rumunjska i Bugarska.

Jako bitno za cijelu temu i shvaćanje razmjera, odnosa i usporedbe ekonomskih snaga zemalja članica bitno je prikazati njihov BDP.

Tablica 11. Prosječni BDP (2004 – 2009. god.) Europske unije, država članica i RH

Države članice	BDP (u milijardama \$)	BDP po glavi st. (u \$)	Postotak (%) od prosješka EU-BDP- a
Luksemburg	41750	81100	2,35
Nizozemska	713100	42700	1,28
Austrija	356500	42400	1,23
Švedska	386600	40900	1,19
Irska	183900	40100	1,16
Njemačka	3.139.000	38640	1,11
Belgija	418600	38200	1,11
Danska	209200	37600	1,09
Finska	198200	36700	1,06
Ujedinjeno Kraljevstvo	2.290.000	36600	1,06
Francuska	2.246.000	35300	1,03
Europska unija	15.650.000	34500	1
Španjolska	1.432.000	31000	0,9
Italija	1.787.000	30900	0,9
Cipar	24030	29400	0,85
Slovenija	58360	29000	0,84
Češka	288600	27400	0,79
Grčka	298100	26000	0,77
Malta	10890	25800	0,75
Portugal	252200	23700	0,69
Slovačka	128500	23600	0,68
Poljska	781500	20600	0,6
Estonija	27660	20600	0,6
Mađarska	198100	19800	0,57
Litva	62390	19100	0,55
Latvija	35370	15900	0,46
Bugarska	102300	13800	0,4
Rumunjska	270600	12600	0,37
Hrvatska	81.360	18.400	53%

www.mvpei.hr

Podatci iz ove tablice su izuzetno bitni za daljnje analize.

Jako su dobro prikazane razlike među zemljama članicama, a posebno se ističe da su zemlje EU-15, uglavnom vrlo bogate, te imaju prosjeke iznad prosjeka EU, dok su sve zemlje EU-12 i još poneke iz EU-15 ispod tog prosjeka.

Tu se najbolje vide frapantne razlike između recimo Luksemburga i Nizozemske sa recimo Bugarskom ili Rumunjskom. Uz tablicu sam stavio podatke i za Hrvatsku da se jasno vide odnosi naše ekonomske snage sa ostalim članicama.

Prije početka daljnje analize objasnio bih još jedan, vrlo značajan pojam, a to je zajednička poljoprivredna politika (CAP ili ZPP). Poljoprivreda je od samog osnutka Europske zajednice bila jedna od glavnih tema kao i jedna od glavnih točaka Rimskih ugovora 1957. godine. Poljoprivreda se razlikuje od drugih područja gospodarstva, jer su, prije svega, cijene poljoprivrednih proizvoda jako podložne promjenama, te je stoga bitna uloga vlada u održavanju njihove stabilnosti. Rimski ugovori definirali su osnovne točke Zajedničke poljoprivredne politike (Common agricultural policy - CAP). Načela CAP-a uobličena su na Konferenciji u Stresi 1958. godine. Tri su načela (definirana još 1962.), na kojima se temelji Zajednička poljoprivredna politika:

1. Jedinstveno tržište poljoprivrednih proizvoda, odnosno zajedničko uređenje tržišta - zajedničko reguliranje cijena, isplaćivanja pomoći i pravila konkurencije, harmonizaciju propisa o zdravstvenom osiguranju i administrativnim postupcima, kao i zajedničku vanjskotrgovinsku politiku;

2. Prednost proizvoda Unije pred uvoznim proizvodima i zaštita unutarnjeg tržišta od poremećaja izazvanih nekontroliranim uvozom poljoprivrednih proizvoda s niskim cijenama:

3. Financijska solidarnost: troškovi koji proizlaze iz primjene Zajedničke poljoprivredne politike moraju biti podijeljeni među svim zemljama članicama, bez obzira na njihov nacionalni interes.

Zajednička poljoprivredna politika, unatoč mnogobrojnim pokušajima reformi, i dalje ostaje izuzetno skupa, neproduktivna i nekonkurentna, a cijena poljoprivrednih proizvoda koje plaćaju građani EU znatno je viša od onih na svjetskom tržištu.

5.1. Izvoz i uvoz kukuruza

Daleko najzastupljenija u Hrvatskoj je proizvodnja kukuruza, gdje se osim u slučaju 2004. god., zasijane površine se kreću oko 300.000 ha. Osnovni gospodarski značaj kukuruza proizlazi iz svojstava same biljke, raznovrsnosti upotrebe i obima proizvodnje.

U Hrvatskoj se godišnje proizvede preko 2 mil. tona kukuruza.

Tablica 12. Izvoz kukuruza iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.

IZVOZ Kukuruz	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU - 12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA										
2004	10443	2.378	5135	4.314	1434	3.212	3701	1.104	150	366
2005	7598	2.076	56204	9.436	47414	7.885	8790	1.551	1862	1.102
2006	7752	2.557	165817	26.705	157954	25.180	7863	1.525	815	1.750
2007	7962	3.701	3781	3.629	2732	1.967	1049	1.662	6570	2.969
2008	53735	11.106	106265	24.655	81773	16.682	24492	7.973	49229	10.734
2009	29047	7.736	319812	58.956	278354	49.124	41583	9.832	32147	5.885
UKUPNO	116537	29.554	657014	127.695	569661	104.050	87478	23.647	90773	22806

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Najveće količine i vrijednosti izvoza kukuruza ostvarili smo u 2009. god., a najviše izvozimo u EU-15. Što se tiče izvoza kukuruza najvažnije tržište za Republiku Hrvatsku je Italija u koju je 2009. god. izvezeno čak 250.000 t u vrijednosti preko 40 mil. \$, a treba i naglasiti izvoz u Španjolsku s prosjekom po godinama od 5-10 mil. \$. Od zemalja CEFTA-e najveći partner je Bosna i Hercegovina gdje se vrijednost izvoza kreće od 5-15 mil. \$.

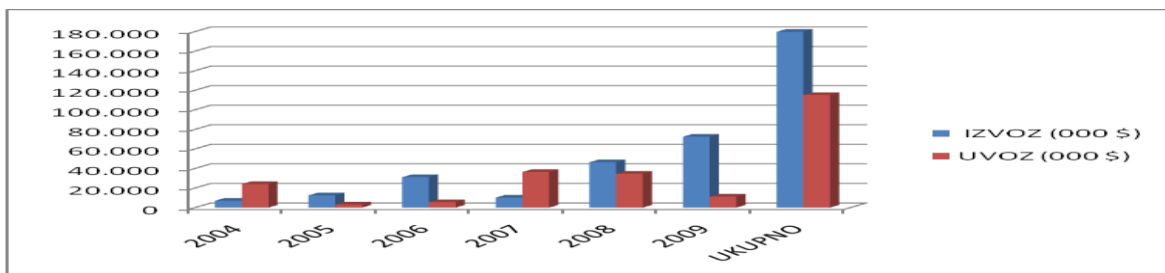
Tablica 13. Uvoz kukuruza u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.

UVOZ	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU - 12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA										
2004	110	271	96472	19.431	1661	863	94811	18.568	18031	4.327
2005	142	374	1138	1.726	139	750	999	976	1082	1.042
2006	451	1414	7554	3.369	168	802	7386	2.567	163	780
2007	3099	3.364	84268	24.628	355	1.240	83913	23.388	23950	8.741
2008	2976	2.534	67291	27.314	465	2.214	66826	25.100	9412	4.780
2009	3822	3.913	2016	6.503	356	2.388	1660	4.115	382	679
UKUPNO	10600	11870	258739	82.971	3144	8257	255595	74.714	53020	20.349

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Najviše kukuruza uvozimo iz Mađarske, a tu je još uvoz iz Bugarske i Rumunjske. Iz Mađarske, zavisno od godine uvozimo od 3-25 mil. \$, što se može pripisati godišnjim prinosima u Hrvatskoj. Na drugom mjestu je uvoz kukuruza iz Brazila, a isto tako zavisno o prinosima kod nas.

Graf 4. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene kukuruza Republike Hrvatske 2004 - 2009 god

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Iz grafa su najbolje vidljivi trendovi i ukupne vrijednosti vanjskotrgovinske razmjene koje je RH ostvarila po godinama. U nekim godinama je uvoz veći, a 2008. i pogotovo 2009. god. smo ostvarili vrlo dobar omjer izvoza i uvoza, kada smo izvezli preko kukuruza u vrijednosti preko 70 mil. \$, a uvezli u vrijednosti od oko 10 mil. \$.

Kroz promatrane godine u nekom prosjeku omjer vanjskotrgovinske razmjene kukuruza iznosi 62% izvoza naspram 38% uvoza. Te brojke se mogu zahvaliti najviše Italiji na koju otpada daleko najveći dio od ukupnog izvoza kukuruza.

5.2. Izvoz i uvoz pšenice

Druga po zastupljenosti u Hrvatskoj je pšenica, s površinama koje se kreću u prosjeku od oko 185.000 ha. Pšenica se koristi u mlinarstvu, prehrambenoj i farmaceutskoj industriji. U Hrvatskoj je proizvodnja pšenice uobičajena i tradicionalna, a može se reći i kulturološka poljoprivredna djelatnost. Neki prosjek proizvedenih količina za navedene godine je 810.000 tona. Najbolji prinos je bio 2009. god., a u 2005. god. je donekle podbacio urod.

Tablica 14. Izvoz pšenice iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.

IZVOZ Pšenica	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU - 12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA										
2004	887	267	-	-	-	-	2	2	-	-
2005	1562	302	-	-	-	-	103	35	40	17
2006	58077	9.581	24644	4231	24581	4201	63	30	21	15
2007	232833	58.400	179498	43736	98316	22.933	81182	20.803	115	53
2008	26067	7.462	676	347	206	97	470	250	21	10
2009	140135	25.494	138479	26.150	131645	24.968	6834	1.182	19914	3.988
UKUPNO	459561	101506	343297	74464	254748	52199	88654	22302	20111	4083

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Daleko najveće tržište na koje Hrvatska izvozi je BIH u koju se npr. samo u 2007. god. izvezlo 220.000 tona u vrijednosti cca. 56 mil. \$, što znači da najveći dio izvoza u zemlje CEFTA-e upravo otpada na BIH. U 2009. god. u Albaniju se izvezlo pšenice u vrijednosti od 7 mil \$, a ostali dio po godinama otpada na Srbiju, Makedoniju i Crnu Goru. Što se tiče Europske Unije najveće tržište nam je Italija gdje je npr. u 2009. god. izvezeno 180.000 t pšenice u vrijednosti preko 25 mil. \$, a podatci jasno govore da što se tiče Europske unije je puno veći izvoz u EU-15, što uglavnom otpada na Italiju. 2007. god. izvezene količine pšenice u odnosu na ukupnu proizvodnju u RH iznosila je cca. 400.000 t i to predstavlja čak 50 %, a već u 2008. god. bilo je samo 3,17 %. Postojao je određeni trend po godinama sa vrhuncem u 2007., pada u 2008., a od 2009. se izvoz povećao. U svakom slučaju ono što je pozitivno je da raste uvoz u zemlje EU, što se pak može pripisati prelasku nekih zemalja iz CEFTA-e u EU.

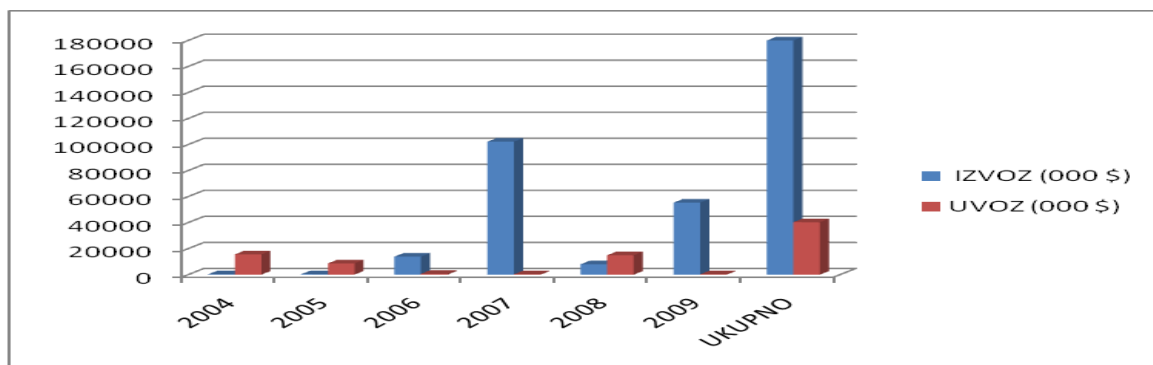
Tablica 15. Uvoz pšenice u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.

UVOZ Pšenica	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU - 12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA										
2004	1166	163	28456	5.690	13747	3.219	14709	2.471	25191	5.442
2005	4399	587	54648	8.029	315	64	54333	7.965	1	3
2006	75	15	3843	629	424	118	3419	511	1	1
2007	122	32	295	273	241	225	54	48	1	1
2008	1166	466	40980	14.447	2006	953	38974	13.494	20	31
2009	353	135	133	145	99	104	34	41	1	3
UKUPNO	7281	1398	128355	29.213	16832	4.683	111523	24.530	25215	5.481

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Što se tiče zemalja CEFTA-e, najviše uvozimo iz Srbije i Bosne, a iz EU nakon prelaska iz CEFTA-e najviše uvozimo iz Bugarske i Mađarske, a promatrajući po godinama to je opet krizna 2008. god. Posebno zanimljiv podatak je da smo 2004. god. uvezli preko 25.000 t iz Južne Amerike u vrijednosti od preko 5 mil. \$, što poslije ipak nije nastavljeno.

Graf 5. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene pšenice Republike Hrvatske 2004 - 2009 god

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Iz grafa su najbolje vidljivi podaci omjera izvoza i uvoza. Hrvatska ima vrlo pozitivan omjer vanjskotrgovinske razmjene pšenice u promatranim godinama sa omjerom 81% izvoza na prema 19 % uvoza. To se najviše može pripisati velikim količinama koju izvozimo na naše najvažnije i najveće tržište, Bosnu i Hercegovinu, kao najznačajnijeg partnera, te Italiju. Dakle, iznosi izvoza za promatrane godine su u vrijednosti od oko 180 mil \$, a uvezene količine pšenice su u vrijednosti od 40 mil. \$.

5.3. Izvoz i uvoz ječma

Treći po zastupljenosti u proizvodnji žitarica u Hrvatskoj je ječam, s površinama koje se kreću u prosjeku oko 50.000 ha, sa nekih 200.000 tona u prosjeku godišnje.

Ječam se uglavnom koristi kao stočna hrana jer posjeduje visoku hranidbenu vrijednost, a u industriji se rabi prvenstveno u proizvodnji piva i alkohola jer daje kvalitetan slad. Slad ječma rabi se u pekarskoj, konditorskoj, tekstilnoj industriji, u proizvodnji kvasca, škroba i dr.

Tablica 16. Izvoz ječma iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.

IZVOZ Ječam	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU -12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)
2004	1141	397	150	62	-	-	150	62	-	-
2005	489	181	74	32	-	-	74	32	-	-
2006	92	41	277	74	-	-	277	74	15	10
2007	2624	831	1644	399	-	-	1644	399	-	-
2008	1350	549	752	351	113	39	639	312	19	13
2009	3753	562	1765	457	901	159	864	298	-	-
UKUPNO	9449	2561	4662	1375	1014	198	3648	1177	34	23

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Najveće količine ječma izvozimo u BIH, te Srbiju, iako se može primijetiti da su te količine male s obzirom na ukupnu proizvodnju. Najveće tržište u EU nam je Rumunjska.

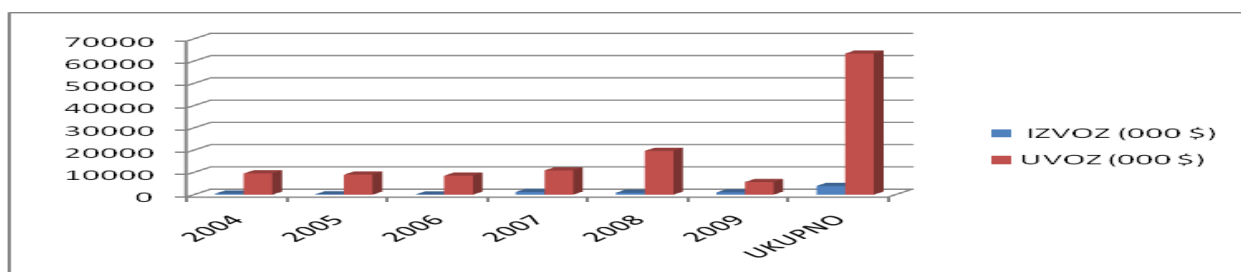
Tablica 17. Uvoz ječma u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.

UVOZ Ječam	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU -12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)
2004	1244	183	43007	8.339	19692	4.205	23315	4.314	1231	202
2005	-	-	-	-	10023	1.970	43725	7.049	-	-
2006	820	180	-	-	30	22	49823	8.430	-	-
2007	410	91	36977	11.256	6926	2.308	30051	8.948	-	-
2008	1386	506	-	-	9016	4.761	39438	14.412	-	-
2009	781	163	18462	5.466	18	24	18480	5.422	292	67
UKUPNO	4641	1123	98446	25.061	45705	13.290	204832	48.575	1523	269

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Od cjelokupne količine uvoza ječma, čak 90% otpada na uvoz iz Mađarske i to se kreće po godinama od 15 - 45.000 tona, s prosječnim vrijednostima uvoza po godinama koje se kreću oko 5-15 mil. \$.

Graf 6. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene ječma Republike Hrvatske 2004. do 2009. god

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Iz grafa je sasvim vidljivo da omjer izvoza i uvoza apsolutno poražavajući za Hrvatsku. Omjer izvoz – uvoz ječma kroz promatrano razdoblje, što zasigurno predstavlja i trend koji je konstantan, je da na strani uvoza čak 95 % ukupne trgovinske razmjene ječma Hrvatske sa svijetom, tj. možemo slobodno naglasiti sa Mađarskom.

5.4. Izvoz i uvoz zobi

Četvrti po zastupljenosti proizvodnje žitarica u Hrvatskoj je zob, s površinama koje se kreću u prosjeku oko 20.000 ha, sa prosječnim količinama koje se kreću oko 50.000 tona. Zob je ranije korištena za proizvodnju kruha, ali s porastom standarda koristi se za proizvodnju prehrambenih proizvoda (zobene pahuljice, brašno, krupica, ljuskice itd.).

Tablica 18. Izvoz zobi iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.

IZVOZ Zob	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU - 12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA										
2004	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
2005	9	4	-	-	-	-	-	-	-	-
2006	58	13	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	1097	296	18	14	-	-	18	14	-	-
2008	79	46	40	17	-	-	40	17	-	-
2009	338	69	51	11	-	-	51	11	-	-
UKUPNO	1585	430	109	42	-	-	109	42	-	-

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Skoro cjelokupan izvoz zobi odnosi se na BIH, koja je i inače naše najvažnije tržište. Još neke manje količine izvozimo u Sloveniju i Mađarsku.

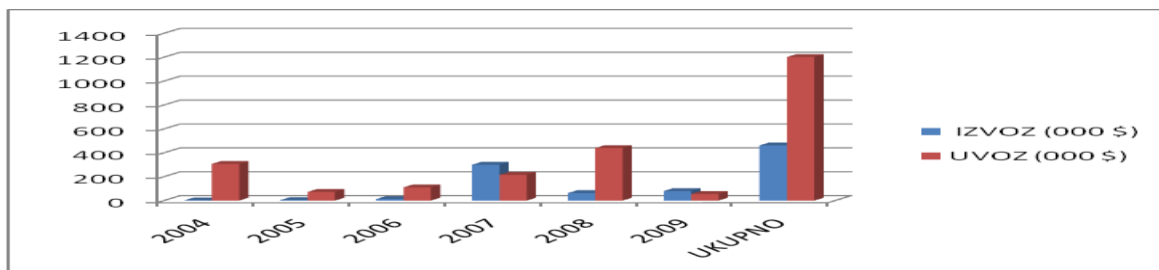
Tablica 19. Uvoz zobi u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.

UVOZ Zob	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU - 12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA										
2004	-	-	1813	307	40	24	1773	283	-	-
2005	-	-	476	73	18	14	458	59	-	-
2006	-	-	664	111	25	19	639	92	-	-
2007	-	-	449	152	11	14	438	138	-	-
2008	20	9	1002	429	24	41	978	388	-	-
2009	-	-	178	45	13	23	165	32	-	-
UKUPNO	20	9	4582	1117	131	135	4451	992	-	-

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Gotovo 90% od ukupne uvezene količine zobi uvozimo zemalja Istočne europe, tj. iz Češke, Mađarske i Slovačke.

Graf 7. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene zobi Republike Hrvatske 2004. do 2009. god

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Iz grafa su najbolji vidljivi omjeri vanjskotrgovinske razmjene zobi u odnosu izvoz 28% naspram 72% uvoza. Zanimljiva je pak činjenica da uvozimo iz zemalja Istočne europe koje nisu toliko različite od nas.

5.5. Izvoz i uvoz raži

Najmanje površine su pod raži, s površinama koje se kreću u prosjeku oko 2.000 ha sa nekih 5.000 tona u prosjeku. Raž u smjesi s grahoricom, graškom ili nekim drugim kulturama daje kvalitetnu ranu zelenu krmu za prehranu domaćih životinja. Slama raži koristi se za izradu pletarskih proizvoda i papira, a i za izradu građevnog materijala. Zrno raži može se koristiti za proizvodnju alkohola, škroba i sirupa i prehrambenoj industriji.

Tablica 20. Izvoz raži iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.

IZVOZ Raž	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU - 12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
GODINA	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)	(tone)	(u 000 \$)
2004	-	-	-	-	-	-	-	-	247	94
2005	-	-	-	-	-	-	-	-	147	55
2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2008	-	-	145	37	25	7	120	30	-	-
2009	-	-	25	5	25	5	-	-	-	-
UKUPNO	-	-	170	42	50	12	120	30	394	149

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Zanimljivo je da smo u ovom razdoblju najviše izvozili u Švicarsku i to 2004. i 2005. godine, što se nažalost nije nastavilo poslije. Najbolje je usporediti tako da je izvoz u Švicarsku u jednoj godini veći od cjelokupnih ostalih količina.

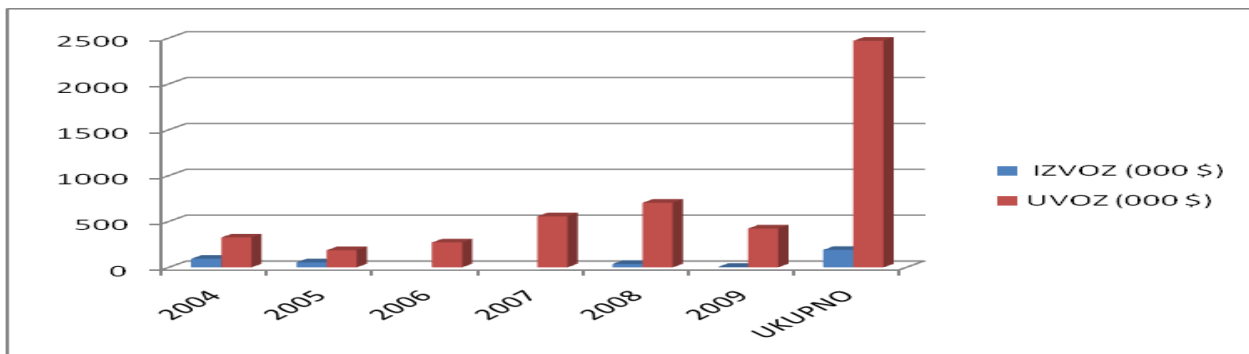
Tablica 21. Uvoz raži u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.

UVOZ Raž	CEFTA		EU - 27		EU - 15		EU - 12		OSTALE ZEMLJE	
	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)	Količina (tone)	Vrijednost (u 000 \$)
2004	-	-	2002	326	374	89	1628	237	-	-
2005	-	-	1501	186	-	-	1501	186	-	-
2006	-	-	1495	278	402	102	1093	176	-	-
2007	-	-	1798	557	681	229	1117	328	-	-
2008	47	28	2092	677	557	197	1535	480	-	-
2009	-	-	1920	424	403	107	1517	317	-	-
UKUPNO	47	28	10808	2448	2417	724	8391	1724	-	-

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Što se tiče uvoza oko 50 % otpada na Mađarsku, a uvozimo još i iz Njemačke i Austrije.

Graf 8. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene raži Republike Hrvatske 2004. do 2009. god

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Iz grafa je najbolje vidljiv loš omjer izvoza i uvoza koje je Hrvatska ostvarila kroz promatrano razdoblje. Iako ni proizvedene količine ni vrijednosti proizvodnje količine raži nisu velike ipak se ovo može promatrati kao negativno. Ukupan omjer je izvoz 7 % naspram 93 % uvoza raži u Hrvatsku.

6. OMJER KONKURENTNOSTI I VANJSKOTRGOVINSKE RAZMJENE

Iz svih prikupljenih podataka i napravljenih analiza, za izradu i donošenje određenih zaključaka i preporuka potrebno je dobro ocijeniti podatke i usporedbe poljoprivredne proizvodnje ovih žitarica, te omjere vanjsko trgovinskog poslovanja istih.

Tablica 22. Usporedba proizvodnje predmetnih žitarica

REGIJA	SVIJET		EUROPA (total)		EUROPSKA UNIJA		HRVATSKA	
	Površina (ha)	Prinos (t/ha)	Površina (ha)	Prinos (t/ha)	Površina (ha)	Prinos (t/ha)	Površina (ha)	Prinos (t/ha)
Pšenica	220.000.000	3,2	59.500.000	3,7	26.000.000	5,3	175.000	5,2
Kukuruz	170.000.000	5,2	16.500.000	6,5	8.900.000	7,5	322.000	5,6
Ječam	48.000.000	2,7	24.500.000	3,3	11.800.000	4,3	56.500	4
Raž	5.000.000	2,7	4.400.000	2,5	2.200.000	3	1.900	3,4
Zob	10.000.000	2,3	6.200.000	2,3	2.700.000	3	22.500	2,9

Izvor: <http://faostat.fao.org>

Analizirajući tablicu detaljno po kulturama, možemo donijeti određene zaključke o konkurentnosti proizvodnje Republike Hrvatske sa Svijetom i Europom, a posebice Europskom Unijom, u koju ulazimo 01. srpnja 2013. god. To je vrlo bitno jer se ukidaju dosadašnje carine, kvote i općenito zakonski okviri za vanjskotrgovinsko poslovanje.

U svijetu se pšenica sije na 220 milijuna ha, u Europi na oko 60 milijuna ha što predstavlja 27 % ukupne zasijanosti te žitarice. Skoro polovica Europske pokrivenosti pšenicom otpada na Europsku Uniju. Pod pšenicom u Hrvatskoj je prosječno oko 175.000 ha, što je 0,079 % ukupne površine pod pšenicom. Što se tiče prinosa Hrvatska ima puno bolji prinos po ha, čak i usporediv i konkurentan prinosu u Europskoj Uniji od 5,2 t/ha.

Kukuruz se sije na površinama koje se kreću oko 170 milijuna ha, učešće Europe je 9,7 %, a Hrvatske je 0,18 %. Prinosi u Svijetu se kreću od 5,2 t/ha, do Europske Unije gdje je prinos čak 7,5 t/ha. U Hrvatskoj je ispodprosječan europski prosjek koji je tek malo veći od svjetskog

Pod ječmom se nalazi oko 48 milijuna ha poljoprivrednih površina, a čak polovica se nalazi u Europi, te 25 % ukupnih površina pod ječmom je u Europskoj Uniji. Površine u Hrvatskoj u usporedbi sa Svijetom zauzimaju 0,11 %. Prinos koji se u Svijetu 2,7 – 3,4 t/ha u Europskoj Uniji, stavlja Hrvatsku sa 4 t/ha u vrlo solidnog proizvođača.

Raž je u Svjetskim okvirima na oko 5 milijuna ha, a skoro sve površine se nalaze u Europi. U tom ukupnom broju Hrvatska sudjeluje sa 0,038 %. Prinosi u Svijetu se kreću i Europi kreću između 2,7-3,0 ha, je dobro premašen u Hrvatskoj gdje je prosjek prinosa po godinama 3,4 t/ha.

Pod zobi je u Svijetu zasijano oko 10 milijuna ha, a više od 60 % tih površina nalaze se u Europi. Učešće Hrvatske u ukupnoj površini se kreće 0,22 %. Prosječan prinos u Svijetu je 2,3 t/ha, u Europskoj Uniji 3,0 t/ha, a u Hrvatskoj 2,9 t/ha.

O konkurentnosti Hrvatske cjelokupnom Svijetu je teško pričati pošto se radi o izuzetno malim postotcima i promilima s kojima Hrvatska sudjeluje u Svijetu. Međutim kada se pogleda kvaliteta proizvodnje po prinosima onda je Hrvatska vrlo dobra i iznadprosječna u svjetskoj proizvodnji. Osim kukuruza čiji prinos zaostaje za Europskom Unijom, u ostalim kulturama smo blizu, a u raži imamo i bolji prinos po ha. Zaključak bi bio da je naša poljoprivredna proizvodnja kvalitetna i vrlo konkurentna, ali brojčano nije dovoljna da bude i ekonomski konkurentna.

Tablica 23. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene po Republike Hrvatske od 2004 - 2009. g.

KULTURA	IZVOZ (u \$)	UVOZ (u \$)	UKUPNO RAZMJENA (u \$)	OMJER IZVOZ-UVOZ (u %)
PŠENICA	254.566.000	66.005.000	320.571.000	80-20
KUKURUZ	307.766.000	198.161.000	505.927.000	61-39
JEČAM	5.334.000	88.318.000	93.652.000	6-94
ZOB	514.000	2.253.000	2.767.000	19-81
RAŽ	233.000	4.924.000	5.157.000	5-95
UKUPNO	568.413.000	359.661.000	928.074.000	34,2-65,8

Izvor: <http://faostat.fao.org>

U promatranim godinama omjer vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske sa Svijetom generalno gledajući sve kulture, je poražavajući. Međutim u dvije najvažnije kulture, pšenica i kukuruz Republika Hrvatska je ostvarila vrlo dobar omjer vanjskotrgovinske razmjene. To se posebno odnosi na pšenicu koja ima odličan omjer izvoza uvoza od 80 %. Jedino zabrinjavajuće je ipak velika razlika i slaba pokrivenost uvoza izvozom ječma kojeg smo uvezli u vrijednosti od skoro 100 milijuna \$. Dakle ukupna razmjena za predmetne kulture kroz promatrano razdoblje je bila 928 mil. \$ od kojeg iznosa oko 825 mil. \$ otpada na kukuruz i pšenicu.

7. ZAKONSKI OKVIRI ZA VANJSKOTRGOVINSKO POSLOVANJE

Carine i kvote su jedan od najvažnijih, ako ne i najvažniji instrument vanjskotrgovinske politike. One se definiraju kao dažbina ili taksa koja se uvodi na proizvode pri prelasku iz jednog trgovinsko-carinskog područja u drugo uglavnom radi zaštite domaće proizvodnje od inozemne konkurencije. To se područje najčešće poistovjećuje sa državnom granicom zemlje, odnosno sa granicama regionalne integracije. Vlada Republike Hrvatske svake godine donosi Uredbu o carinskoj tarifi.

Ostali su:

1. Rezidenti/nerezidenti - pravne osobe sa sjedištem u Hrvatskoj, osim njihovih podružnica u inozemstvu, podružnice stranih trgovačkih društava i trgovaca pojedinaca upisane u registar koji se vodi kod nadležnog tijela državne vlasti ili uprave u Hrvatskoj, trgovci pojedinci, obrtnici i druge fizičke osobe sa sjedištem odnosno prebivalištem u Hrvatskoj koje samostalnim radom obavljaju gospodarsku djelatnost za koju su registrirane - poduzetnici pojedinci, fizičke osobe s prebivalištem u Hrvatskoj, fizičke osobe koje u Hrvatskoj borave na osnovi valjane dozvole boravka u trajanju od najmanje 183 dana, diplomatska, konzularna i druga predstavništva Republike Hrvatske u inozemstvu koja se financiraju iz proračuna te hrvatski državljani zaposleni u tim predstavništvima i članovi obitelji. Nerezidentima se smatraju sve druge osobe koje nisu navedene.

2. Kapitalni poslovi su poslovi koji su zaključeni između rezidenata i nerezidenata kao i jednostrani prijenosi imovine radi prijenosa kapitala.

3. Tekući poslovi i tekuća plaćanja su poslovi zaključeni između rezidenata i nerezidenata čija namjera nije prijenos kapitala.

4. Tržište stranih sredstava plaćanja - devizno tržište obuhvaća sve kupnje i prodaje stranih sredstava plaćanja koje se obavljaju u Hrvatskoj.

5. Tečaj strane valute prema kuni slobodno se oblikuje na tržištu stranih sredstava plaćanja u skladu s ponudom i potražnjom.

6. Otvaranje deviznog računa rezidenta u banci može biti otvoren u banci u kojoj rezident ima i kunski račun za redovno poslovanje. Ovaj se uvjet ne odnosi na otvaranje deviznih računa građana.

7. Platni promet s inozemstvom podrazumijevaju se naplate, plaćanja i prijenosi s osnove tekućih i kapitalnih poslova u stranim sredstvima plaćanja i u kunama između rezidenata i nerezidenata, odnosno izvoza i uvoza robe i usluga i po drugim poslovima istih.

8. Naplata u stranoj gotovini i čekovima obavlja se u skladu s Odlukom o načinu i uvjetima pod kojima rezidenti u poslovanju s nerezidentima mogu primiti naplatu ili obaviti plaćanja u gotovini u kunama, stranoj gotovini i čekovima (Narodne novine, br. 54/06). Rezidenti mogu primiti naplatu od nerezidenata u stranoj gotovini i čekovima na osnovi izvoza robe i usluga u vrijednosti do 25.000,00 eura mjesečno. Nerezidentima se može platiti u stranoj gotovini i čekovima na osnovi uvoza robe i usluga u vrijednosti do 3.000,00 eura mjesečno.

9. Devizna blagajna moguće je imati za izdatke za službena putovanja u inozemstvo, kao i za pružanje usluga u međunarodnom robnom i putničkom prometu i pružanje hitne medicinske pomoći, te za plaćanje troškova u vezi s prijevoznim sredstvima i robom na službenom putu u inozemstvu. Prosječno dnevno stanje devizne blagajne u tromjesečju može biti u vrijednosti do 1500 eura.

10. Plaćanja i naplate u devizama između rezidenata posebno određene stavke što je dopušteno sa stranim sredstvima plaćanja u zemlji

11. Naplate i plaćanja u kunama – u poslovima s inozemstvom mogu se obaviti u kunama ako je tako ugovoreno između rezidenata i nerezidenata.

12. Držanje deviza na računima u inozemstvu Rezidenti mogu držati devize na računima u inozemnim bankama prema odobrenju Hrvatske narodne banke, koje se izdaje u skladu s Odlukom o uvjetima za izdavanje odobrenja za otvaranje deviznog računa u inozemstvu (NN RH br. 111/2003 samo za određene namjene).

13. Nadzorna knjiga su knjigu dužni voditi rezidenti pravne osobe, obrtnici, trgovci i pojedinci te fizičke osobe koje samostalnim radom obavljaju djelatnost.

14. Kreditni poslovi s inozemstvom se smatraju komercijalni i financijski krediti, jamstva i garancije.

15. Devizni nadzor obuhvaća devizno i vanjskotrgovinsko poslovanje, kreditne odnose s inozemstvom i sve druge djelatnosti s inozemstvom pravnih i fizičkih osoba.

8. MOGUĆNOSTI POBOLJŠANJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU

Ovo poglavlje je u biti najvažnije i predstavlja samu temu radnje, jer ću u njemu pokušati napraviti sveukupnu analizu proizvodnje predmetnih žitarica u Hrvatskoj, količina izvoza i uvoza, te usporediti sa mogućim efektima povećanja i poboljšanja poljoprivredne proizvodnje tih žitarica. Na temelju tih analiza dat ću konkretne prijedloge i mogućnosti za poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene. Hrvatska ima oko 1,2 milijuna hektara poljoprivrednih površina, a žitarice se uzgajaju na oko 600.000 ha. Ruralna područja, dakle potencijalno poljoprivredna područja, zauzimaju 91,6 % ukupnog područja RH i na njima živi 47,6 % ukupnog stanovništva.

Važnost poljoprivrede proizlazi iz tradicionalne uloge osiguranja prehrambenih potreba stanovništva, iz njene uloge u očuvanju ruralnog prostora, ekološke ravnoteže i održanju tradicijskih vrijednosti. Broj zaposlenih osoba u poljoprivredi i prehrambenoj industriji u 2007. godini iznosio je oko 120.000 ljudi, odnosno 8,5% od ukupnog broja zaposlenih u Republici Hrvatskoj. Prema Upisniku poljoprivrednih gospodarstava, u 2008. godini upisano je 177.003 poljoprivrednih gospodarstava, od čega su 97% obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Prema posjedu zemljišta - najveća gospodarstva nalazimo u županijama istočnog dijela Hrvatske.

Stopa rasta izvoza, uvoza i bilance poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u dva četverogodišnja razdoblja (2004.-2007 i 2008.-2011) su: stopa rasta izvoza - 87,3%, uvoz je rastao po stopi - od 85,0%, a u zadnjih 10 godina udio poljoprivredno-prehrambenog deficita u ukupnom nikada nije premašio 9 %. Stupanj pokrivenosti uvoza izvozom za poljoprivredno-prehrambene proizvode zadnjih 10 godina je viši od prosjeka nego za ostale proizvode: u zadnjem četverogodišnjem razdoblju u poljoprivredi je iznosio 58,5% a za ostale proizvode 47,0%. Najvažnija izvozna odredišta za Republiku Hrvatsku su.: Bosna i Hercegovina (32%), Italija (16%), Slovenija (9%), Srbija (6%), Japan (5%), a uvoz poljoprivrednih proizvoda iz zemljama: Italija (12%), Njemačka (11%), Mađarska (7%) i Nizozemska (7%) iz kojih se uvozi više od 1/3 ukupne vrijednosti uvezenih proizvoda. Samodostatnost ili suvišak u proizvodnji RH - pšenice i kukuruza, mesa peradi, jaja, meda, vina i mandarina. Manjkavost RH - kod većine poljoprivrednih proizvoda - kod goveđeg i svinjskog mesa, mlijeka, povrća i voća.

U Hrvatskoj je nekoliko problema koji čine poljoprivrednu proizvodnju poprilično nekonkurentna. Svakako najveći problem je struktura poljoprivrednih gospodarstava, a to se odnosi na male prosječne veličine poljoprivrednih gospodarstava sa prosjekom od 5,9 ha (gdje samo 4% poljoprivrednih gospodarstava ima posjed zemljišta veći od 20 ha s tim da ova kategorija gospodarstava drži čak 50% ukupne površine u posjedu) te izuzetno velikoj rasparceliranosti posjeda koji je posljedica naslijeđa iz prošlosti te spletom okolnosti. Drugi veliki problem je stanovništvo koje je uglavnom staro i pripada starijoj životnoj dobi kao i niska obrazovna struktura, što povlači za sobom za posljedicu nezaposlenosti. Treći problem vidim u nerazminiranosti poljoprivrednih i šumskih površina, a pod minama se nalaze 12 županija i 121 općina u kojima živi jednu četvrtina ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Jedan posebno specifičan problem vidim u samoj poljoprivrednoj proizvodnji, tj. strukturi iste. Naime, Bowler je definirao tri bezizlazne situacije, u kojoj se prema mom mišljenju nalaze naši poljoprivrednici, a to su: nastavak postojeće poljoprivredne proizvodnje s punim radnim vremenom u proizvodnji na gospodarstvu, diverzifikacija osnovnih prihoda i marginaliziranje poslovanja gospodarstva.

Dakle, u Hrvatskoj je potrebna nužnost okrupnjavanja poljoprivrednih posjeda, udruživanje poljoprivrednika kako bi se ostvarile prednosti "ekonomije razmjera" – snizili troškovi proizvodnje i proizvođačke cijene poljoprivrednih proizvoda te pronašli modeli za popravljajem obrazovne strukture poljoprivredne populacije, a pogotovo mladih.

Konačni cilj ovih rješenja za navedene probleme je i premisa ove teme, a to je da se u ovim kulturama s tim rješenjima, može naći ono što je postavljeno kao neki dugogodišnji cilj Republike Hrvatske. Za donošenje nekih konkretnih zaključaka vrlo bitnu činjenicu i faktor koji se mora uzeti u razmatranje je skori ulazak u Europsku uniju. U trenutku ulaza stubokom se mijenjaju svi odnosi vanjskotrgovinske razmjene Hrvatske sa Svijetom općenito jer nestaju carine sa zemljama EU, ali se pojavljuju kvote, što je i ranije navedeno kao najvažniji instrument trgovine.

Promatrajući omjere vanjskotrgovinske razmjene predmetnih, velike površine neobrađenog zemljišta i neke negativne vremenske trendove koji su uslijedili, a koji su uz agrotehničke mjere najvažnija varijabla neke poljoprivredne proizvodnje, zaključak je da bi se proizvodnja svih žitarica trebala povećavati uz razvijanje sustava navodnjavanja, pogotovo u proizvodnji kukuruza koji je najosjetljiviji na velike suše.

9. ZAKLJUČAK

Povećanjem broja svjetskog stanovništva poljoprivredna proizvodnja dobiva sve veći značaj. Od 1960. kada je procijenjeno da živi oko 3,5 milijardi ljudi sada je procjena da na planeti živi 7 milijardi ljudi. Sasvim je jasno koliko je potreba za hranom porasla i to ne samo zbog broja stanovnika, već i zbog promjena svijesti ljudi i tehnologija koje su omogućile da poljoprivredni proizvodi nalaze sve širu primjenu osim samo kao ishrana.

Kukuruz je, uz pšenicu i rižu, jedna od tri vodeće poljoprivredne kulture u svijetu. Od svih žitarica kukuruz ima najveći potencijal rodosti i veliki potencijal prinosa koji ne može dati ni jedna druga ratarska kultura. Osnovni gospodarski značaj kukuruza proizlazi iz svojstava same biljke, raznovrsnosti upotrebe i obima proizvodnje. Gotovo svi dijelovi biljke kukuruza mogu poslužiti za preradu, pa upravo to daje kukuruzu poseban ekonomski značaj. Danas se proizvodi više od 500 različitih industrijskih preradevina od kukuruza (prehrambeni i ljekarski proizvodi, farmaceutska i kozmetička sredstva, razni napitci, tekstilni i kemijski proizvodi). Hrvatska ima savršene zemljišne i klimatske uvjete za uzgoj kukuruza, ali na žalost zbog raznih razloga, površine pod kukuruzom u Hrvatskoj se smanjuju. Prosječni prinosi ni izdaleka nisu u rangu sa onima u najrazvijenijim kukuruznim zemljama svijeta. Primjerice Austrija postiže prosječne prinose od 10 t/ha, Grčka uz navodnjavanje preko 9 t/ha, a SAD preko 8,5 t/ha.. Zemljišni i klimatski uvjeti za proizvodnju kukuruza u Hrvatskoj među najboljima su u svijetu. Tu prednost trebalo bi iskoristiti i postaviti kukuruz na ono mjesto u Hrvatskoj koje zaslužuje. Za obnovu i razvitak stočarske proizvodnje u Hrvatskoj kukuruz je nezamjenljiv kao osnova stočne hrane. Bez povećanja površina i proizvodnje neće biti moguće obnoviti ni stočarstvo. Kukuruz bi trebao biti osnova ratarske, stočarske pa i cijele poljoprivredne proizvodnje, a isto tako mogao bi biti i oslonac mnogih industrijskih proizvodnji. Industrije etanola, škroba, alkoholnih i bezalkoholnih pića mogle bi otvoriti mnoga radna mjesta. Da bi se te industrije razvijale potrebna je neprekidna opskrba velikih količina sirovine - zrna kukuruza. Kukuruz bi trebao dobiti veći značaj u Hrvatskoj

Pšenica se koristi u mlinarstvu, prehrambenoj i farmaceutskoj industriji. Najznačajniji je ratarski usjev te je njome zasijana $\frac{1}{4}$ obradivih površina na svijetu. Pšenični kruh osnovna je hrana za oko 70 % ljudske populacije i sadrži 15 - 17 % proteina, 18 % ugljikohidrata, oko 1,3 % masti.

Pšenica u Hrvatskoj se sije na površinama koje se kreću u prosjeku oko 185.000 ha. Hrvatska ima vrlo pozitivan omjer vanjskotrgovinske razmjene pšenice u promatranim godinama sa omjerom 81% izvoza na prema 19 % uvoza. To se najviše može pripisati velikim količinama koju izvozimo na naše najvažnije i najveće tržište, Bosnu i Hercegovinu, kao najznačajnijeg partnera, te Italiju. Dakle, iznosi izvoza za promatrane godine su u vrijednosti od oko 180 mil \$, a uvezene količine pšenice su u vrijednosti od 40 mil. \$. Zaključak u svakom slučaju je da bi se proizvodnja pšenice trebala ubrzano povećavati u nadolazećim godinama, jer je područje kontinentalne Hrvatske odlično za ovu kulturu koja je uz kukuruz najtradicionalnija u našoj poljoprivrednoj proizvodnji, a u Svijetu te posebno EU dolazi do trenda pada proizvodnje pšenice po godinama.

Ječam, kao i pšenica i kukuruz, ima široku primjenu u svakodnevnom životu. Uglavnom se koristi kao stočna hrana jer posjeduje visoku hranidbenu vrijednost U industriji se rabi prvenstveno u proizvodnji piva i alkohola jer daje kvalitetan slad. Omjer izvoza i uvoza apsolutno je poražavajući za Hrvatsku. Omjer izvoz – uvoz ječma kroz promatrano razdoblje, što zasigurno predstavlja i trend koji je konstantan, je da na strani uvoza čak 95 % ukupne trgovinske razmjene ječma Hrvatske sa svijetom, tj. možemo slobodno naglasiti sa Mađarskom. Prosječna proizvodnja ječma je oko 200.000 tona što je nedostavno s obzirom na okolnosti. Pošto potrebe za ječmom nisu zadovoljene preporuka bi bila znatno povećanje ozimog ječma koji se koristi u pivskoj industriji u kojem je Hrvatska relevantan proizvođač u ovom dijelu Europe, a tu je i razlog da se ne može shvatiti zašto je toliko mala proizvodnja koja ne može zadovoljiti potrebe Hrvatske.

Zob je ranije korištena za proizvodnju kruha, ali s porastom standarda koristi se za proizvodnju prehrambenih proizvoda (zobene pahuljice, brašno, krupica, ljuske itd.). Zob se u Hrvatskoj sije na površinama koje se kreću u prosjeku oko 20.000 ha. Zob je idealan sastojak kad govorimo o kuhanju i zdravoj hrani, zahvaljujući svojim hranjivim sastojcima i osvježavajućem neutralnom okusu. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene zobi u odnosu izvoz 28% naspram 72% uvoza. Zanimljivo je uvozimo iz zemalja Istočne europe u kojima klimatski uvjeti nisu puno različiti od nas. Očigledna potreba za zobi vidljiva iz vanjskotrgovinske razmjene donosi zaključak o potrebi povećavanja obradivih površina pod zobi.

Jedna specifičnost kod zobi je da se unazad 20-ak godina pojavila i povećava se potreba za zobenim mlijekom koje se nastale kao posljedica nemogućnost probavljanja laktoze kod sve većeg broja ljudi i tu ima stvarno puno prostora koje daje proizvodnja zobi.

Raž u smjesi s grahoricom, graškom ili nekim drugim kulturama daje kvalitetnu ranu zelenu krmu za prehranu domaćih životinja. Slama raži koristi se za izradu pletarskih proizvoda i papira, a i za izradu građevnog materijala. Zrno raži može se koristiti za proizvodnju alkohola, škroba i sirupa i prehrambenoj industriji. Iako ni proizvedene količine ni vrijednosti proizvodnje količine raži nisu velike ipak se ovo može promatrati kao negativno. Ukupan omjer je izvoz 7 % naspram 93 % uvoza raži u Hrvatsku. Isto kao u slučaju zobi i ječma, očigledna potreba za raži nije zadovoljena, ima prostora za povećanje proizvodnje ove kulture. Najveći razlog tome bi mogao biti isto primjena u industriji alkohola, kao i u turističko-trgovačke svrhe koje daje slama raži u pletarskoj industriji koja je raširena u Slavoniji i Dalmaciji.

Neki sveopći zaključak koji se može izvući iz ove cjelokupne analize nakon spoznaje o ovim predmetnim žitaricama, je da ove žitarice imaju izuzetno široku primjenu u svakodnevnom ljudskom životu (od ljudske i stočne prehrane, lijekova, goriva, alkohola, itd.), te pokazateljima vanjskotrgovinske razmjene sa Svijetom, je da se proizvodnja svih žitarica treba povećavati.

Kod kukuruza i pšenice, iako imamo pozitivan omjer, morala bi se povećati proizvodnja zbog širokog spektra primjene tih žitarica i zbog činjenice da je Hrvatska poznati i priznati proizvođač kvalitetne pšenice i kukuruza, a najviše zbog ekološke proizvodnje koja je u našoj državi na visokom stupnju zbog male zagađenosti i kvalitete zemlje.

Ječam bi izdvojio kao posebnu kulturu koja ima široku primjenu i za koju je najmanje jasno zašto je potrebno tako velika količina uvoznog ječma, a imajuću u vidu potrebe za ječmom prvenstveno u ishrani stoke i pivarskoj industriji. U ječmu vidim daleko najveće mogućnosti za povećanjem proizvodnje.

Što se tiče raži, iako se ne radi o velikim količinama, očigledna je potreba makar za zadovoljenjem potreba, ako već ne za povećavanjem proizvodnje.

Što se tiče zobi, moje mišljenje je da potreba za povećanjem proizvodnje se može svesti na dvije riječi – zobeno mlijeko, koje je u zapadnom svijetu sve potrebnije i traženije.

10. POPIS LITERATURE

1. Bowler, I.R. (1992).: „Održiva poljoprivreda kao alternativni put poslovnog razvoja gospodarstva, ruralnog suvremene sustave u tranziciji: poljoprivrede i okoliša, Wallingford, USA
2. Garo M. (1997.): „Ratarstvo obiteljskog gospodarstva, žitarice i zrnate mahunarke“, Zagreb
3. Deže J. i sur. (2008.) : « Agroekonomika –priručnik », Osijek
4. Deže J., Sudarić T. (2012.) „Održivi ruralni razvitak-Interna skripta s predavanja“, Osijek
5. Franić R. – Kumrić O. (2009.) : „Agrarna i ruralna politika 2“, Zagreb
6. Jurišić M. (2008.): Agbase“ – Priručnik za uzgoj bilja, I. Tehnologija (agrotehnika) važnijih ratarskih kultura, VIP projek, Osijek,
7. Mađarić Z. (1985): „Pšenica“, Osijek,
8. Mihalić V. (1988):. “Opća proizvodnja bilja”, Zagreb,
9. Milošević D. (1983.): „Posebno ratarstvo“, Beograd
10. Todorčić I. - Gračan R. (1988.): „Specijalno ratarstvo”Zagreb,

Linkovi:

1. www.agroklub.com
2. www.carina.hr
3. www.croatia.pioneer.com
4. www.fao.org
5. www.hgk.hr
6. www.hr
7. www.hzpss.hr
8. www.mvpei.hr
9. www.nn.hr
10. www.poslovni.hr
11. www.prijatelji-zivotinja.hr
12. www.wikipedia.org

11.SAŽETAK

Diplomski rad nam govori o ekonomskoj isplativosti proizvodnje kukuruza, pšenice, ječma, zobi i raži u Republici Hrvatskoj te o vanjskotrgovinskoj razmjeni sa zemljama CEFTA-e, EU-27, EU-15 i EU-27. U radu je kratko prikazan značaj ovih pet žitarice kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj. Kroz cijeli rad su prikazani podatci za šest godina od 2004 – 2009.

Prikazani su najveći proizvođači predmetnih žitarica, najveći uvoznici i izvoznici na svijetu, a posebno u Europi i time sam i definirao moguća nova tržišta i moguće konkurente na tim tržištima. Napravljena je šestogodišnja analiza proizvodnje i vanjskotrgovinske razmjene predmetnih žitarica Republike Hrvatske

Iz cjelokupne analize temeljeno na brojevima te na mogućnostima koje imaju predmetne žitarice dao sam konkretne prijedloge za mogućnosti poboljšanja kako sam proizvodnje tako i poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene predmetnih žitarica u budućnosti.

Ključne riječi: poljoprivredna proizvodnja, vanjskotrgovinska razmjena, žitarice, konkurentnost.

12.SUMMARY

Graduate work tells us about the economic viability of the production of corn, wheat, barley, oats and rye in Croatia and on foreign trade with CEFTA countries, EU-27, EU-15 and EU-27. This paper briefly presents the significance of these five grains both worldwide and in Croatia. Throughout this paper data are reported for six years from 2004 - 2009.

Shows the largest grain producers concerned, the biggest importers and exporters in the world, especially in Europe, and thus I define possible new markets and potential competitors in these markets. Incorporating a six-year analysis of production and foreign trade of the underlying grain of Croatian

A thorough analysis is based on the numbers and the opportunities that have this cereal I gave specific suggestions for improvement opportunities that I have to improve production and foreign trade of the underlying grain in the future.

Keywords: agricultural production, foreign trade, cereal, competitiveness.

13. POPIS TABLICA

1. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici kukuruza
2. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici pšenice
3. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici zobi
4. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici raži
5. Najveći svjetski i europski uvoznici i izvoznici ječma
6. Svjetski i europski omjeri poljoprivredne proizvodnje
7. Površine pod predmetnim žitaricama u RH kroz 2004. - 2009. (u ha)
8. Proizvedene količine žitarica u Republici Hrvatskoj 2004. - 2009. (u tonama)
9. Pojedinačna cijena predmetnih žitarica u RH 2004. - 2009. (kn/t)
10. Ukupna vrijednost proizvodnje predmetnih žitarica u RH 2004. - 2009. (u 000 kn)
11. Prosječni BDP (2004 – 2009. god.) Europske unije, država članica i RH
12. Izvoz kukuruza iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.
13. Uvoz kukuruza u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.
14. Izvoz pšenice iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.
15. Uvoz pšenice u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god
16. Izvoz ječma iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.
17. Uvoz ječma u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.
18. Izvoz zobi iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.
19. Uvoz zobi u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.
20. Izvoz raži iz Republike Hrvatske od 2004. do 2009. god.
21. Uvoz raži u Republiku Hrvatsku od 2004. do 2009. god.
22. Usporedba proizvodnje predmetnih žitarica
23. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene po Republike Hrvatske sa Svijetom od 2004.–2009. god.

14.POPIS GRAFIKONA

1. Površine pod predmetnim žitaricama 2004. - 2009. (u ha)
2. Proizvedene količine žitarica u Republici Hrvatskoj 2004. - 2009. (u tonama)
3. Ukupna vrijednost proizvodnje žitarica u RH (u 000 kn)
4. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene kukuruza Republike Hrvatske 2004 - 2009 god
5. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene pšenice Republike Hrvatske 2004 - 2009 god
6. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene ječma Republike Hrvatske 2004 - 2009 god
7. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene zobi Republike Hrvatske 2004 - 2009 god
8. Omjeri vanjskotrgovinske razmjene raži Republike Hrvatske 2004 - 2009 god

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište J.J. Strossmajera

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Sveučilišni diplomski studij, smjer Agroekonomika

Diplomski rad

Izvozne mogućnosti i rast konkurentnosti proizvodnje žitarica u RH

Krunoslav Buhač

Diplomski rad nam govori o ekonomskoj isplativosti proizvodnje kukuruza, pšenice, ječma, zobi i raži u Republici Hrvatskoj te o vanjskotrgovinskoj razmjeni sa zemljama CEFTA-e, EU-27, EU-15 i EU-27. U radu je kratko prikazan značaj ovih pet žitarice kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj. Kroz cijeli rad su prikazani podaci za šest godina od 2004 – 2009. Prikazani su najveći proizvođači predmetnih žitarica, najveći uvoznici i izvoznici na svijetu, a posebno u Europi i time sam i definirao moguća nova tržišta i moguće konkurente na tim tržištima. Napravljena je šestogodišnja analiza proizvodnje i vanjskotrgovinske razmjene predmetnih žitarica Republike Hrvatske. Iz cjelokupne analize temeljeno na brojevima te na mogućnostima koje imaju predmetne žitarice dao sam konkretne prijedloge za mogućnosti poboljšanja kako sam proizvodnje tako i poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene predmetnih žitarica u budućnosti.

Rad je izrađen pri: Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Mentor: Prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić

Broj stranica: 43

Broj grafikona i slika: 8

Broj tablica: 23

Broj literaturnih navoda: 2

Broj priloga: 0

Ključne riječi: poljoprivredna proizvodnja, vanjskotrgovinska razmjena, žitarice, konkurentnost.

Jezik izvornika: Hrvatski

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. Prof. dr. sc. Ružica Lončarić - predsjednik
2. Prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić – voditelj, član
3. Doc. dr. sc. Tihana Sudarić – član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilištu u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Agriculture

University Graduate Studies, course Agricultural Economics

Graduate thesis

Export opportunities and increase the competitiveness of cereal production in RH

Krunoslav Buhač

Graduate work tells us about the economic viability of the production of corn, wheat, barley, oats and rye in Croatia and on foreign trade with CEFTA countries, EU-27, EU-15 and EU-27. This paper briefly presents the significance of these five grains both worldwide and in Croatia. Throughout this paper data are reported for six years from 2004 - 2009. Shows the largest grain producers concerned, the biggest importers and exporters in the world, especially in Europe, and thus I define possible new markets and potential competitors in these markets. Incorporating a six-year analysis of production and foreign trade of the underlying grain of Croatia. A thorough analysis is based on the numbers and the opportunities that have this cereal I gave specific suggestions for improvement opportunities that I have to improve production and foreign trade of the underlying grain in the future.

Thesis performed at: Faculty of Agriculture in Osijek

Mentor: Prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić

Number of pages: 43

Number of figures: 8

Number of tables: 23

Number of references: 2

Number of appendices: 0

Keywords: agricultural production, foreign trade, cereal, competitiveness.

Original in: Croatian

Thesis defended on date:

Reviewers:

1. Prof. dr. sc. Ružica Lončarić - president
2. Prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić - manager, member
3. Doc. dr. sc. Tihana Sudarić – member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Kralja Petra Svačića 1d.